

tollerat in nullo eorum errat, quia nil eorum, aut affirmat aut negat.

CAP. XXV.

Hom. 79.

CHRYSOSTO. In superiori Parabola Dominus penam ostendit eius qui percutiebat, & inebriabatur, & bona Domini sui dispergebat. In hac autem parabola punitionem inducit etiam ei, qui vilitatem non affert, neque copiose haec, quibus indiget sibi preparat. habebant enim fatuae virgines oleum: sed non copiose. vnde dicitur: Tunc simile erit regnum caelorum decem virginibus. HILAR. Ideo autem dicitur, Tunc, quia de

CAPVT XXV.

Vnc simile erit regnum caelorum decem virginibus, quae accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso & sponsae. Quinque autem ex eis erant fatuae, & quinque prudentes. Sed quinque fatuae acceptis lampadibus, non sumserunt oleum secum. Prudentes vero, acceperunt oleum

magno die Domini, de quo supra agebatur omnis hic sermo est. CHRYSO. Regnum autem caelorum praesentis temporis Ecclesia dicitur, sicut & ibi. Mittit filius hominis angelos suos, & colligent de regno eius omnia scandala. HIER. Similitudinem autem decem virginum fatuarum, atque prudentum, quidam simpliciter interpretantur in virginibus, quarum aliae iuxta Apostolum, & corpore, & mente sunt virgines, aliae virginitatem tantum corporum referunt, vel cetera opera non habent, vel paratum custodia referunt, nihilominus mente nupserunt. Sed mihi videtur ex superioribus, alius esse sensus qui dicitur: Et non ad virginalia corpora, sed ad omne hominum genus hanc comparationem pertinere. GREGO. in Hom. In quinque enim corporis sensibus, vniquisque subsistit geminatus, geminatus autem quinquarius denarium pericit. Et quia ex utroque sexu fidelium, multitudo colligitur, sancta Ecclesia decem virginibus similis denunciatur, ubi mali cum bonis, reprobi cum electis admixti sunt, recte simile virginibus prudentibus, & fatuis phibetur. CHRY. in Hom. Ideo autem ponit parabolam hanc in virginum persona, ut ostendat, quod licet virginitas magnum quid sit: tamen si ab operibus misericordiae sit deserta, cum adulteris foras eicietur. ORIGEN. Vel sensus omnium, qui receperunt verbum Dei, virgines sunt. Tale enim est verbum Dei, vt de sua munditia accommodet omnibus, qui per suam doctrinam recesserunt ab idolorum cultura, accesserunt autem per Christum ad Dei culturam. vnde sequitur: Quae accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso & sponsae. Accipiunt enim lampades suas, idest organa sua naturalia, & egrediuntur de mundo, & de erroribus, & veniunt obviam Saluatori, qui semper paratus est venire, vt ingrediatur simul cum dignis ad beatam sponfam Ecclesiam. HILAR. Vel sponsum atque sponsam, Dominus noster est in corpore Deus: namque spiritui caro sponsa est. lampades autem quas acceperunt, animarum splendendum lumen est, quae sacramento baptismi splenduerunt. AVG. de Verbis Domini: Vel lampades quae manibus gestantur, opera sunt. dictum est enim: Luceat opera vestra coram hominibus. GREGO. Qui autem recte credunt, & iuste viuunt, assimilantur quinque prudentibus. qui autem profiterentur quidem fidem Iesu, non autem praeparant se bonis operibus ad salutem, reliquis quinque virginibus fatuis. vnde subditur: Quinque autem ex eis erant fatuae, & quinque prudentes. HIERO. Sunt enim quinque sensus, qui festinant ad caelestia, & superna desiderant. De visu autem & auditu, & tactu specialiter dictum est. Quod vidimus, quod audiuimus, quod oculis nostris perspeximus, & manus nostrae palpauerunt. De gustu: Gustate & videte quoniam suavis est dominus: De odoratu: In odore vnguentorum tuorum currimus. Alij autem sunt quinque sensus terrenis seculis inhaerentes. AVGVST. de Ver. Domini. Vel per quinque virgines significatur quinque partita continentia a carnis illecebris, continendus est enim animi appetitus a voluptate oculorum, aurium, olfaciendi, gustandi, & tangendi. Sed quia ista continentia partim coram Deo fit, vt illi placeatur interiori gaudio conscientiae, partim coram hominibus tantum, vt gloria humana capiatur, quinque dicuntur sapientes, & quinque stultae. vtraque tamen virgines, quia vtraque continentia est, quamuis diuerso fomite gaudeat. ORIGEN. Sicut autem sequuntur se ipsas inuicem virtutes, & qui vnam habuerit omnes habeat, sic & sensus omnes alterutrum se subsequuntur, propterea necesse est, vt aut omnes quinque sensus sint prudentes, aut omnes fatui. HILAR. Vel absolute in quinque prudentibus, & quinque fatuis, fidelium atque infidelium est constituta diuisio. GREGO. Notandum vero est, quod omnes lampades habent: sed non omnes

Ho. eu. 12.

Tract. 32.

Sermo. 22.

Ho. eu. 12.

Sermo. 22.

Hom. 12.

oleum habent. Sequitur enim: Sed quinque fatuae acceptis lampadibus, non sumserunt oleum secum. Prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus. HILAR. Oleum boni operis fructus est. vasa humana sunt corpora. intra quorum viscera thesaurus hanc conscientiae recondendus est. HIERO. Oleum ergo habent virgines, quae iuxta fidem operibus adornantur. non habent oleum quae videntur simili quidem fide consistere: sed virtutum opera negligunt. AVGVST. de Ver. Do. Vel per oleum ipsam laetitiam significari arbitror, secundum illud: Vniuit Deus tuus oleo exultationis. Qui ergo non propterea gaudet, quia Deo intrinsecus placet, non habet oleum secum. gaudium enim non habent, dum incontinententer viuunt, nisi in laudibus hominum. Prudentes autem acceperunt oleum cum lampadibus, idest laetitiam bonorum operum. In vasis suis, idest in corde atque conscientia potuerunt, sicut Apostolus monet: Probat autem seipsum homo, & tunc gloriam habebit in seipso & non in altero. CHRY. in Ho. Vel oleum hic vocat charitatem & eleemosynam, & quodcumque circa indigentes auxiliu. Lampades autem vocat virginitatis charitatem, propter hoc quod fluitas eas vocat, quoniam maiorem sustinent laborem, propter maiorem omnia perdidit: maiori namque labore vincitur carnis cupido, quam pecuniarum. ORIGEN. Vel oleum est verbum doctrinae, quae vasa animarum implentur. Nihil enim sic confortat sicut moralis sermo, qui oleum luminis appellatur. Prudentes ergo acceperunt huiusmodi oleum, quod factis fit eis, etiam tardante exitu, & morante verbo, venire ad consummationem eorum. Fatuae autem acceperunt lampades, in primis quidem accensas, sed tantum oleum non acceperunt, vt eis sufficeret vsque ad finem, ne gligentes circa susceptionem doctrinae, quae confortat fidem, & bonorum actuum lumen illuminat. vnde sequitur: Quae moram autem faciente sponso, dormitauerunt omnes & dormierunt. AVG. de Ver. Do. Ex utroque enim genere hominum moriuntur hoc interuallo temporis, donec sub adventu Domini fiat resurrectio mortuorum. GREGO. Dormire etenim, mori est. Ante sortum vero dormire, est ante mortem a salute languescere, quia per pondus agritudinis peruenit ad sortum mortis. HIERO. Vel dormitauerunt, idest mortui sunt. Consequenter autem dicitur: Dormierunt, quia postea suscitandae sunt: Per hoc autem, quod dicitur: Moram autem faciente sponso, ostenditur, quod non parum temporis inter priorem, & secundum Domini aduentum praetergreditur. ORIGEN. Vel sponso tardante, & non cito veniente verbo ad consummationem vitae, patienter alicuius sensus dormitantes, & quasi in nocte mundi agentes & dormierunt, vt puta reuulsus ager a sensu illo vitali: non tamen lampades perdidit, neque desperauerunt de conseruatione olei illa prudentes. vnde sequitur: Media autem nocte clamor factus est, ecce sponus venit, exite obviam ei. HIERO. Traditio Iudaorum est, Christum media nocte venturum in similitudinem Aegyptijs, quando Pascha celebratum est & exterminator venit, & Dominus super tabernacula transiit, & sanguine agni postes nostrarum frontium consecrauit sunt, vnde reor & traditionem Apostolicam permansisse, vt die vigiliarum Paschae ante noctis dimidium, populum dimittere non liceat, expectantes Christi aduentum, postquam illud tempus transierit securitate praesumpta festum cuncti agant diem. vnde Psalmi ista dicebat: Media nocte surgebam ad confitendum tibi. AVG. de Ver. Domini. Vel media nocte, nullo sciente ante sperante, HIERO. Subito ergo quasi in tempesta nocte, & securis omnibus, quando granissimus sopor est per angelorum clamorem, & tubas praecedentium fortitudinum Christi resonabit aduentus, quod significatur cum dicitur: Ecce sponus venit, exite obviam ei. HILAR. Tuba enim excitante sponso, tantum obviam procedit: Erunt enim iam ambo vnum, idest caro & Deus, quia in gloriam spirituales humilitas carnis transformata est. AVG. de Ver. Do. Vel quod dicitur, sponso tantum obviam venire virgines, sic intelligendum puto, vt ex ipsis virginibus consistat ea quae dicitur spona, tanquam si omnibus Christianis in Ecclesia concurrentibus filij ad matrem currere dicantur. cum ex ipsis filijs congregatis consistat ea quae dicitur mater. nunc enim desponsata est Ecclesia, & virgo est ad nuptias perducenda illo tempore, quo vniuersa mortalitate in ea praetereunte, in mortali coniunctione habeat. ORIGEN. Vel media nocte, in altitudine remissionis factus est clamor

Serm. 22.

Serm. 22.

Homil. 12.

Serm. 22.

Serm. 22.

Serm. 22.

clamor omnes suscitare volentium, sicut existimo angelorum, qui sunt administratorij spiritus intus clamantes in sensibus omnium dormientium. Ecce sponus. v. exite obviam ei. & suggestioem qui dem hanc omnes audierunt, & surrexerunt, non autem omnes de center imposuerunt lampadibus suis ornatam. vnde sequitur. Tunc surrexerunt omnes virgines illae, & orna. lamp. suas. Ornauerunt autem lampades sensuum Euan gelicis visibus: Qui autem male vultu sentibus, ornamentum nullum habent in sensibus. GREGO. Vel tunc quidem omnes virgines surgunt, quia & electi, & reprobi a somno suae mortis excitantur. Lampades omnia, quia sua secum opera numerant, pro quibus aeternam recipere beatitudinem expectant. AVG. de Ver. Do. Aptauerunt enim lampades suas, idest rationes reddendas operum suorum. HILAR. Vel lampadarum assumptio, animarum est reditus in corpora, eorumque lux est conscientia boni operis elucens, quae vasculis corporum continetur. ORIGEN. Sed lampades facuarum virginum extinguntur, quia earum opera quae clara hominibus foris apparuerunt, in aduentu iudicis intus obscurantur. vnde sequitur: Fatuae autem sapientibus dixerunt: Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostrae extinguntur. Quid est autem, quod tunc a prudentibus oleum petunt: nisi quod in aduentu iudicis, cum se intus vacuas inuenerint, testimonium foris quaerunt? ac si sua fiducia deceperit, proximi dicant: Quia nos quasi sine opere repelli conspicietis, dicite de nostris operibus quod vidistis. AVGVST. de Ver. Do. De consuetudine enim id semper inquiri, vnde gaudere animus solet. Itaque hominum, qui corda non vident, testimonium volunt habere apud Deum, qui cordis inspector est: sed quorum facta aliena laude fulciantur eadem subtrahta deficient: vnde & earum lampades extinguntur. Vel virgines quae lampades suas que runcur extingunt, ostendunt eas ex parte lucere, & tamen non habent lumen indeficiens, nec opera perpetua. Siquis igitur habet animum virginalem, & amator est pudicitiae, non debet mediocriter esse contentus his, quae cito exarcescunt, & orto caumate arefiunt, sed perfectas virtutes sequatur, vt lumen habet sempiternum. CHRY. in Hom. Non solum haec virgines stultae erant, quoniam hinc recesserunt misericordia carentes: sed quia zelabant ibi se accepturas, ubi importune quaesierunt. Quamuis autem illis virginibus prudentibus nihil misericordiosius sit, quae propter misericordiam maxime fuerunt approbatae: non tamen stultae virgines sua pietate potius sunt. Sequitur: Ridentur prudentes dicentes: Ne forte non sufficit nobis & vobis. Hinc autem dicitur, quod nullus nostrum adire poterit, nisi operibus, cum quibus inueni erimus. HIERONY. Non enim hoc virgines prudentes de auaritia, sed de timore respondent: vnde quisque pro suis operibus mercedem accipiet, neque possunt in die iudicij aliorum virtutes, aliorum vicia subleuare. Dant autem prudentes consiliu, vt non debeant sine oleo lampadarum sponso occurrere. Et hoc est quod sequitur. Ite potius ad vendentes, & emi. vobis. HILAR. Vendentes sunt, qui misericordia fidelium indigentes, reddunt ex se petita commerta indigentiae suae, facietate boni operis nostri conscientiam venundantes. Haec est enim indefessis luminis copiosa materia, quae misericordiae fructibus, & emenda est & recondenda. CHRY. in Hom. Vides ergo quanta nobis sit a pauperibus negotiatio, pauperes autem non sunt ibi, sed hic, ideoque hoc oleum congregare oportet, vt illic vile sit, cum tempus nos vocet. HIERONY. Vendit etiam hoc oleum, & multo emitur pretio ac difficili labore conquiratur, quod non solum in elemosynis: sed in cunctis virtutibus, & consilijs intelligimus magistrorum. ORIGEN. Vel aliter: Esi fatuae erant: tamen hoc intelligebant, quoniam cum lumine debebant obviam ire sponso, omnes lampades sensuum habentes illuminatas. videbant autem & illud, quoniam ex eo quod minus habebant oleum rationabile, iam propinquantes transmittunt fatuas ad olei venditores, videtes quoniam non tantum oleum, idest verbum doctrinae congregauerant, vt sufficeret ipsis ad vitam, & illos docerent. vnde dicitur: Ite potius ad vendentes, & emi. vobis. Et emite vobis, lab eis accipite, & precij est desiderantia, & amor discendi, & diligentia, & labor cupientium proficere. AVG. de Ver. Do. Vel non sunt putandae dedisse consilium: sed erant earum ex obliquo commemorasse. Vendunt namque adulatores oleum, qui sine falsa, sine ignorata laudando, animas in

errores mittunt, & eis vana gaudia tanquam fatuis consiliando, aliquam de his mercedem commodi temporalis accipiunt. Dicitur ergo: Ite ad vendentes, & emi. vobis. v. videamus nunc quid vos adiuent, qui vobis laudes vendere consueverunt. Dicitur autem: Ne forte non sufficit nobis & vobis. quia alieno testimonio non iuuatur quisquam apud Deum, cui secreta cordis apparent, & vix quisque sibi sufficit, cui testimonium perhibeat conscientia sua. HIERO. Verum, quia iam eme di tempus excesserat, & adueniente iudicij die locus non erat penitentiae, non noua parare opera, sed praeteritorum rationem coguntur exoluere. vnde sequitur: Cum autem iret emere, ve

nescio vos. Vigilate itaque, quia nescitis diem neque horam.

Sicut enim homo peregre proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. Et vni dedit quinque talenta, alij autem duo, alij vero vnum, vnicuique secundum propriam virtutem, & profectus est statim. Abijt autem qui quinque talenta acceperat, & operatus est in

spon. & quae paratae erant intra cum eo ad nuptias. HILAR. Nuptiae autem immortalitatis assumptio est, & inter corruptionem, atque incorruptionem, ex noua societate coniunctio. CHRY. in Ho. Per hoc autem quod dicitur: Dum irent emere, ostendit quia est misericordiae officium post mortem, nihil hinc lucrabimur ad effugiendum, sicut nec diuiti profuit, quod factus est misericors & sollicitus circa eos, qui sibi attinebant. ORIGEN. Vel dicitur: Dum irent emere, est eam inuenire quosdam, qui debuerunt, neglexerunt aliquid vile discere, in ipso autem exitu vitae suae, dum disponunt discere, comprehenduntur a morte. AVG. de Ver. Domini. Vel aliter: Euntibus illis emere, idest inclinantibus se in ea quae foris sunt, & solitis gaudere quergentibus, quia gaudia interna non mouerant, venit ille qui iudicat. Er quae paratae erant, idest quibus coram Deo conscientia testimonium perhibebat. intra cum eo ad nuptias. pura anima: puro ac perfecto Dei verbo secunda copulatur. HIERO. Post iudicij autem diem bonorum operum, & iustitiae occasio non relinquitur. vnde sequitur: Et clausa est ianua. AVG. de Ver. Do. Receptis enim illis, qui sunt in angelicam vitam commutati, clauditur aditus ad regna caelorum, non enim post iudicium patet precum ac meritorum locus. HILAR. Et tamen cum iam penitentiae nullum est tempus, fatuae occurrunt. aperiri sibi aditum rogant. vnde sequitur: Nouissime autem veniunt, & reliquae virgines dicentes: Domine domine, aperi nos. HIERO. Egregia in Domini appellatione confessio iudicij fidei est: Sed quid prodest voce inuocare, quem operibus neget? GREGO. Dolore autem repulsionis compulsa appellationem ingeminant, dominationis inuocando patrem, cuius in vita misericordiam contempserunt. AVG. de Ver. Domini. Non autem dictum est, quod emerunt oleum: & ideo intelligendae sunt, nullo iam remanente de alicuius laudibus gaudio, in angustijs & magnis afflictionibus redire ad implorationem Dei: sed magna eius est seueritas post iudicium, cuius ante iudicium ineffabilis misericordia praerogata est. Propter quod sequitur: At ille respondens ait, Amen dico vobis, nescio vos. Ex illa regula, quia non habet ars Dei, idest eius sapientia, vt intrent in gaudium eius, qui non coram Deo: sed vt placeant hominibus, conati sunt aliquid secundum praeccepta eius operari. HIERO. Nouit enim Dominus eos qui sunt eius, & qui ignorat ignorabitur, & licet virgines sint, vel corporis puritate, vel verae fidei confessione: tamen quia oleum non habent, ignorantur a sponso. Ex hoc autem, quod infertur: Vigilate itaque quia nescitis diem, neque horam: intelligit vniuersa quae dicta sunt esse praemissa, vt quia ignoramus iudicij diem, solliciti nobis lumen bonorum operum praeparemus. AVGVST. de Ver. Do. Non autem solum illius futuri temporis, quo venturus est sponus, sed suae quisque dormitionis diem & horam nescit, ad quam quisque paratus est, etiam paratus inuenitur, cum illa vox sonerit, quae omnes euigilaturi sunt. AVG. ad Ephesios. Non desuerunt autem, qui docere voluerunt has quinque, & quinque virgines ad hunc eius aduentum, qui nunc fit per Ecclesiam, pertinere, sed haec non sunt temere pollicenda: nec aliquid occurrat, quod valide contradicat.

In praecedenti Parabola, demonstrata est eorum condemnatio, qui oleum sibi sufficienter non praeparauerant, siue per oleum nitor operum, siue gaudium conscientiae, siue elemosyna quae est per pecuniam intelligatur. Haec autem parabola inducitur contra eos, qui non solum pecuniam, sed nec verbo, nec alio modo prodesse proximis volunt: sed omnia occultant. vnde dicitur: Sicut enim homo peregre proficiscens, vocauit seruos suos, & tradidit illis bona sua. GREGOR. Homo autem iste, qui peregre proficiscitur, redemptor noster est, qui in ea carne quam assumpserat, abijt in caelum. Carnis enim locus proprius terra est, quae quasi

Serm. 22.

Serm. 22.

Hom. 12.

Serm. 22.

Ho. eu. 12.

Ho. eu. 9.

Tract. 33.

quasi ad peregrinandum ducitur, cum per redemptorem nostrum in celo collocatur. ORIGEN. Secundum enim diuinitatis suae naturam non peregrinatur, sed secundum dispensationem corporis quod suscepit. Qui enim dicit discipulis suis: Ecce ego vobiscum sum, vsque ad consummationem seculi: vni genitus Dei est, qui non est corporeo habitu circumclusus, hoc autem dicentes non solum uimus Iesum: sed vni cuique substantie proprietatem eius saluamus. Possimus & talia dicere, quod peregrinatur Dominus per fidem ambulans, & non per spem, si autem peregrinantes a corpore cum domino fuerimus, tunc & ipse erit nobiscum. Simul etiam considerata, quod non videtur reddidit sermonis ita conscripta, sicut homo peregrinans: ita ego autem filius hominis, quoniam ipse est, qui in parabola proponitur peregrinans quasi homo, non sicut filius Dei. HIERON. Vocatis autem Apostolis doctrina eis Euangeliorum tradidit, non quasi pro largitate & paritate, alteri plus & alteri minus tribuens, sed pro accipientium viribus, quomodo & Apostolus eos, qui solidum cibum capere non poterat, lacte potasse se dicit, unde sequitur: Et vni dedit quinque, & alteri duo, alij vero vnum, vni cuique secundum propriam virtutem. CHRYSOSTOMUS. In quinque & duobus, & vno talento diuersas gratias intelligimus, quae vni cuique traditae sunt. ORIGEN. Si quando enim videris eorum, qui acceperunt a Christo dispensationem eloquiorum Dei, alios quidem habere amplius, alios autem minus, & ut ita dicam, neque in dimidio intelligentes rerum negotia comparatione meliorum: alios autem adhuc minus habere videbis differentias eorum, qui eloquia Domini susceperunt a Christo, quoniam alia fuit virtus eorum, quibus data sunt quinque talenta, alia quibus duo, alia quibus vnum, & alter alterius non capiebat mensuram, & qui accepit talentum vnum, accepit quidem datum non contemptibile: Multum est enim, & vnum talentum talis Domini: tamen tres sunt proprii serui, sicut tria sunt genera eorum, qui fructum faciunt, & quinque quidem accepit talenta, qui omnia sensibilia scripturarum potest adducere ad sensus diuiniore, duo autem qui est corporalem doctrinam edocuit: duo enim videtur carnalis numerus esse, sed adhuc minus potenti vnum talentum paternae familiae dedit. GREGORIUS. Vel aliter: Quinque talentis, dona quinque sensuum, id est exteriorum scientia exprimitur, duobus vero intellectus & operatio designatur. vnius autem talenti nomine, intellectus tantum designatur. Sequitur: Et profectus est statim. GLOSSA. Non locum mutans, sed liberam eis operandi potestatem permittens, & suo arbitrio relinquens. Sequitur: Abijt autem qui quinque talenta acce. & ope. est in eis, & lucratus est alia quinque. HIERON. Accepit enim terrenis sensibus, caelestium sibi notitiam duplicauit, ex creaturis intelligens creatorem, ex corporalibus incorporalia, ex breuibus sempiterna. GREGORIUS. Sunt etiam nonnulli, qui & si interna ac mystica penetrare nesciunt, pro intentione tamen superae patris docent recta, quae possunt de ipsis exterioribus quae acceperunt, dum qui se a carnis perulantia, a terrenarum rerum ambitu, & a visibilium voluptate custodiunt, ab his etiam alios admonendo compescunt. ORIGEN. Vel qui habent sensus exercitatos conuersati salubriter, & ad maiorem scientiam se ipsos erigentes, & studiose docentes, lucrati sunt alia quinque: quia nemo facile additamentum accipit virtutis alterius, nisi eius quam habet, & quanta ipsa scit, tanta alterum docet, & non amplius. HILARUS. Vel seruus ille, qui quinque talenta accepit, populus ex lege credentium est, ex qua profectus meriti ipsius recte impleta Euangelice fidei operatione duplicauit. Sequitur: Similiter & qui duo acceperat, lucratus est alia duo. GREGORIUS. Sunt enim nonnulli, qui dum intelligendo, & operando alijs praedicant, quasi duplicatum de negotio lucrum reportant, quia dum vtrique sexui praedicatio impenditur, quasi accepta talenta geminantur. ORIGEN. Vel lucrati sunt alia duo, i. corporalem educationem, & aliam paulo subliorem. HILARUS. Vel ille seruus,

Hom. 79.

Homil. 9.

cui duo talenta commissa sunt, Gentium populus est, fide atque confessione, & filij iustificatione & Patris, dominum nostrum Iesum Christum Deum, atque hominem ex spiritu & carne coefferus est. haec ergo huic sunt duo talenta commissa. Sed vt populus Iudaeorum of sacramentum quod in quinque talentis, in lege cognouerat. id ipsum fide Euangelij duplicauit: ita ille incremento duorum talentorum intellectum, atque operationem promeruit. Sequitur: Qui autem vnum accepit, abiens fodit in terra & abscondit pecuniam Domini sui. GREGORIUS. Talentum quippe in terra abscondere, est acceptum ingenium in terrenis actibus implicare. ORIEN. Vel aliter: Si quando videris aliquem, qui virtutem habet docendi, & animabus proficiendi, & hanc virtutem occultat, quamuis habeat quaedam religionem conuersationis, non dubites dicere talem esse, qui accipit vnum talentum, & abscondit ipsum in terra.

HILARUS. Vel iste seruus, qui vnum talentum accepit, & in terra recondidit, populus est in lege persistens, qui propter inuidiam saluandam gentium in terra acceptum talentum abscondit. In terra enim talentum abscondere, est nouae praedicationis gloriam sub obfectione corporeae passionis occultare. Sequitur: Post multum vero temporis, ser. illorum, & postquam cum eis. In ratione autem ponenda iudicij examen est. ORIGEN. Et obserua in hoc loco, quoniam non serui ad dominum vadunt vt iudicentur: sed dominus venit ad eos, cum tempus fuerit impletum, de quo dicit, Post multum vero temporis, i. postquam dimisit aptos ad negociandi animarum salutem: & ideo forsitan non facile inuenit, quos ad apti fuerint ad huiusmodi opus, vt cito transeat de hac vita, sicut est manifestum, ex eo quod & Apostoli seruauerunt. Ex quibus dicitur ad Petrum: Cum seruieris, extendens manum tuam, de Paulo autem dictum est ad Philemonem: Nunc autem vt Paulus senex. CHRYSOSTOMUS. in Hom. Vide & dominum vbi que non confestim expectentem rationem, vt dicas eius longanimitatem. Mihi autem videtur, quod resurrectionem occulte insinuans, hoc dixit. HIERON. Ideo ergo dicit: Post multum temporis, quia grande tempus est inter ascensionem Saluatoris, & secundum eius aduentum. GREGORIUS. Haec autem lectio huius Euangelij considerare nos admonet, ne qui plus caeteris in hoc mundo accepisse aliquid cernuntur, ab aethore mundi grauius iudicentur. Cum enim augentur dices, rationes etiam crescunt donorum. Tanto ergo humilior quisque debet esse ex munere, quanto se obligatorem esse conspiciat in reddenda ratione. ORIGEN. Fiducia autem fecit eum qui quinque talenta acceperat audere, vt ad dominum prius accederet. Sequitur enim: Et acce. qui quinque talenta acce. obru. alia quinque dicens. Domine, quinque ta. tra. mi. ec. alia quinque super lu. sum. GREGORIUS. Seruus ergo, qui geminata talenta retulit laudatur a domino, & ad aeternam remunerationem perducitur. unde subditur: Ait illi dominus: Euge. RABBA. Euge, interfectio est legantis, per quod gaudium suum dominus insinuat, qui bene laborantem seruum ad gaudium aeternum inuitat, de quo Propheta ait: Letificabis nos in gaudio cum vultu tuo. CHRYSOSTOMUS. in Hom. Serue bone qui de bono loquitur, quod est ad proximum. Et fidelis: quia nihil eorum, quae sunt domini sibi appropriauit. HIERON. Dicit autem: Super pauca fuisti fidelis, quia omnia quae in praesentia habemus, licet magna videantur & plurima: tamen comparatione futurorum parua & pauca sunt. GREGORIUS. Sed tunc fidelis seruus supra multa constituitur, quando deus omnia corruptionis molestia, de aeternis gaudijs in illa caelesti sede gloriatur. Tunc est ad domini sui gaudium perfecte intronitatur, quando in aeterna illa patria assumptus, atque angelorum cetibus admixtus, sic interiorius gaudet de munere, vt non sit quod exterius dolcat iam de corruptione. HIERON. V. Quid autem potest maius dari fidei seruo, quam esse cum domino & videre gaudium domini sui? CHRYSOSTOMUS. in Hom. Per hoc n. verbum omnem beatitudinem ostendit. AVGVSTINUS. Primo de Tri. Hoc n. erit plenum gaudium nostrum, quo amplius non est frui Deo trinitate, ad cuius imaginem facti

facti sumus. HIERON. Vtrique autem seruo, & qui de quinque talentis decem fecerat, & qui de duobus quatuor, idem patrisfamilias sermo blanditur. Vtrumque etiam simili recipit gaudium, non considerans lucri magnitudinem, sed studij voluntatem. unde sequitur: Accessit autem, & qui duo tal. acceperat. ORIGEN. Quod autem dicit, vel i eo qui quinque talenta acceperat, vel in isto qui duo, accedens, intelligit accessum suum tractum, de hoc mundo ad illum, & vi de quoniam eadem dicitur sunt ambobus, ne forte, & qui minorem habuit virtutem & totam illam quam habuit, secundum quod oportebat exercuit, nihil minus habiturus sit apud Deum, quam ille qui fuerit in maiori virtute: hoc n. solum queritur, vt quicquid habuerit homo ex Deo, toto eo vtatur ad gloriam Dei. GREGORIUS. Seruus autem qui operari de talento noluit, ad Dominum cum verbis excusationis redit, vnde subditur: Acce. ait, & qui vnum tale. acce. & ait: Domine scio, quia homo durus es. HIERON. Vere enim hoc quod scriptum est: Ad excusandas excusationes in peccatis, etiam huic seruo contigit, vt ad pigritiam & negligentiam, superbia quoque crimen accederet. Qui enim debuit simpliciter incertum conseruare, & orare, patremfamilias conuerso calumniatur, & dicit se prudenti fecisse consilio, non dum lucra pecuniae querebat, etiam de forte periclitaretur. ORIGEN. Videtur. n. mihi iste seruus fuisse inter credentes quidem, non autem fiducia agentis: sed latere volentes & omnia facientes, vt non cognoscantur quasi Christiani. adhuc videtur mihi, qui huiusmodi sunt timorem Dei habere, & sapere de eo quasi de aliquo auctero & im placabili. hoc enim significat cum dicit, Domine, scio quia homo durus es. Intelligimus autem, quod vere dominus noster merit vbi non seminari, quoniam iustus seminat in spiritu, ex quo metetur vitam aeternam. Merit etiam vbi non seminat, & congregat vbi non spargit, quia sibi computat esse collata, quae cumq; in pauperibus fuerit seminata. HIERON. Ex eo etiam quod hic seruus ausus est dicere: Metis vbi non seminasti, intelligimus etiam & gentium Philosophorum bonam vitam recipere dominum. GREGORIUS. Sunt autem plerique intra Ecclesiam, quorum iste seruus imaginem tenet, qui melioris vite vsus aggredi meruunt: & tamen iacere in sui corporis ignauia non pertimescunt. Cumque se peccatores considerant, sanctitatis vsus accipere trepidant, & remanere in suis iniquitatibus non formidant. HILARUS. Vel per hunc seruum intelligitur populus Iudaeorum in lege persistens qui dicit: Timete, tanquam metu veterum preceptorum ab vsu Euangelice libertatis ablineat, dicat: Ecce quod tuum est, velut in his quae a domino praecipita sunt fuerit immoratus: cum tamen finierit, mercedis illic iustitiae fructus, vbi lex lata non sit, & colligendos ex gentibus, qui non ex Abraham sint stirpe dispersi. HIERON. Sed quod putauerat se pro excusatione dixisse, in culpa propria vertitur. Vnde sequitur: Respon. autem dominus eius dicit: Ser. male & pi. scie. quia meto vbi non semino. Seruus autem malus appellatur, quia calumniam domino fecit, piger quia talentum noluit duplicare, vt in altero superbia, in altero negligentia condemnaret. Si inquit, durum & crudelem me noueras, & aliena sectari, scires me ita diligentius quaesitum, & dares pecuniam meam sive argentum nummularijs, vtrumque enim & perit per argyrion graecus sermo significat. E loquia inquit domini, eloquia caelestia, argentum igne examinatum, pecunia ergo & argentum, praedicationis Euangelij, & sermo diuinus est, qui dari debuit nummularijs, id est vel caeteris doctoribus, quod fecerunt Apostoli per singulas provincias, Praesbyteros & Episcopos ordinantes, vel cunctis credentibus, qui possunt pecuniam duplicare, & cum vsuris reddere, vt quicquid sermone didicerant opere expleat. GREGORIUS. Sicut ergo periculum doctorum aspicitur, si dominicam pecuniam teneant, ita & auditorum, quia cum vsuris ab eis exigitur quod audiunt, vt. lex eo quod audiunt, etiam studeant intelligere non audita. ORIGEN. Non autem confessus est dominus se esse durum sicut ille arbitrabatur, caeteris autem eius sermonibus concessit. Sed vere durus est his qui misericordia Dei abutitur ad negligentiam suam, non ad conuersionem. GREGORIUS. Piger vero seruus quia sententia Domini feriat, audiamus. Tollite itaque ab eo talentum, & date ei qui habet decem talenta. ORIGEN. Potest quidem dominus suae diuinitatis virtute auferre sufficientiam ab eo, qui piger est a vsu, & dare ei qui eam multiplicauit. GREGORIUS. Opportunum autem videbatur, vt ei potius quod duo qui quinque talenta acceperat daretur, illi enim dari debuit, qui minus habebat: sed cum per quinque talenta exteriorum scientia

designetur. Per duo autem intellectus & operatio, plus habuit qui duo qui quinque talenta acceperat, quia qui per talenta quibus exteriorum administrationem meruit, ab intellectu aeternorum adhuc vacuus fuit. Vnum ergo talentum per quod intellectum significari diximus, illi dari debuit qui bene exteriora, quae acceperat ministravit, quod quotidie in sancta Ecclesia cernimus, vt et de interna intelligentia polleant, qui exteriora fideliter administrant. HIERON. Vel datur ei qui decem talenta fecerat, vt intelligamus, licet aequale sit domini gaudium in vtriusque labore, eius. qui quinque, & qui duo duplicauit: tamen maius debet premium ei, qui plus in domini pecunia laborauit. GREGORIUS. Generalis etiam motus sententia subditur qua dicitur: Omnia enim haec & abunda. ei autem qui non habet, & quod videtur habere auferetur ab eo. Quisquis autem charitatem habet, alia etiam dona percipit, quisquis autem charitatem non habet, etiam dona quae percipisse videbatur, amittit. CHRYSOSTOMUS. in Hom. Qui etiam gratiam sermonis, & doctrinam ad proficiendum habet, non vtens ea gratiam perdit. qui autem studium adhibet, amplius attrahit donum. HIERON. Multi etiam cum sint sapientes naturaliter, & habeant acumen in genij, & fuerint negligentes, & desidia bonum naturae corruperint, ad comparationem eius qui paululum tardior labore, & industria compensauit quod minus habuit, perdunt bonum naturae, & primum quod eis fuerat repositum, vident transire ad alios. Postest etiam sic intelligi: Ei qui fidem habet, & bona in Domino voluntatem, etiam si quid minus, vt homo in opere habuerit, dabitur a bono iudice. Qui autem fidem non habuerit, etiam caeteras virtutes quas videbatur naturaliter possidere, perdit. Et eleganter inquit: Quod videtur habere auferetur ab eo, quicquid enim sine fide Christi est, non ei debet imputari, qui male eo vsus est: sed illi qui etiam malo seruo naturae bonum tribuit. GREGORIUS. Vel quisquis charitatem non habet, etiam ea quae percipisse videbatur, amittit. HILARUS. Habentibus etiam vsu eum uelut geliorum & legis honor redditur, non habenti autem fidem Christi, etiam quod ex lege sibi esse videbatur honoris auferetur. CHRYSOSTOMUS. in Ho. Seruus autem malus non solum dano punitur, sed etiam intolerabili poena, & cum poena accusabilis denuntiatione. Vnde sequitur: Et inutilem seruum eicit in tenebras exteriores. ORIEN. Vbi scilicet nulla illuminatio est, forsitan nec corporalis, nec est respectio Dei illius, sed quasi indignis speculatione dei qui talia peccauerunt, condemnantur in his quae exteriores te tenebris abyssis, quae est extra mundum, & quasi indigni toto mundo in abyssum illam foras eiciantur, in qua sunt tenebrae nemine eas illuminante. GREGORIUS. Et sic per poenam in tenebras exteriores cadet, qui per suam culpam sponte in interiores tenebras decidit. HIERON. Quid autem sit stectus & stridor dentium supra diximus. CHRYSOSTOMUS. in ho. Vide autem quia non solum qui rapit aliena, aut qui mala operatur punitur vltima poena, sed etiam qui bona non facit. GREGORIUS. Habens igitur intellectum curet omnino ne taceat, habens rerum affluentiam a misericordia non torpescat, habens artem qua regitur, vsu illius cum proximo parciatur: habens loquendi locum apud diuitem pro pauperibus intercedat. Talenti enim nomine cuiuslibet reputabitur, quod vel minimum accipiet. ORIEN. Si autem displicet tibi quod dicitur, si propter quod non docuit quis indicatur, recordare illud Apostoli. Vt mihi est, si non euangelizauero.

cum autem venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suae, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab iniuicem, sicut Pastor segregat oues ab Hedis. Et statuet oues quidem a dextris, Hedsos autem qui duo duplicauit: tamen maius debet premium ei, qui plus in domini pecunia laborauit. GREGORIUS. Generalis etiam motus sententia subditur qua dicitur: Omnia enim haec & abunda. ei autem qui non habet, & quod videtur habere auferetur ab eo. Quisquis autem charitatem habet, alia etiam dona percipit, quisquis autem charitatem non habet, etiam dona quae percipisse videbatur, amittit. CHRYSOSTOMUS. in Hom. Qui etiam gratiam sermonis, & doctrinam ad proficiendum habet, non vtens ea gratiam perdit. qui autem studium adhibet, amplius attrahit donum. HIERON. Multi etiam cum sint sapientes naturaliter, & habeant acumen in genij, & fuerint negligentes, & desidia bonum naturae corruperint, ad comparationem eius qui paululum tardior labore, & industria compensauit quod minus habuit, perdunt bonum naturae, & primum quod eis fuerat repositum, vident transire ad alios. Postest etiam sic intelligi: Ei qui fidem habet, & bona in Domino voluntatem, etiam si quid minus, vt homo in opere habuerit, dabitur a bono iudice. Qui autem fidem non habuerit, etiam caeteras virtutes quas videbatur naturaliter possidere, perdit. Et eleganter inquit: Quod videtur habere auferetur ab eo, quicquid enim sine fide Christi est, non ei debet imputari, qui male eo vsus est: sed illi qui etiam malo seruo naturae bonum tribuit. GREGORIUS. Vel quisquis charitatem non habet, etiam ea quae percipisse videbatur, amittit. HILARUS. Habentibus etiam vsu eum uelut geliorum & legis honor redditur, non habenti autem fidem Christi, etiam quod ex lege sibi esse videbatur honoris auferetur. CHRYSOSTOMUS. in Ho. Seruus autem malus non solum dano punitur, sed etiam intolerabili poena, & cum poena accusabilis denuntiatione. Vnde sequitur: Et inutilem seruum eicit in tenebras exteriores. ORIEN. Vbi scilicet nulla illuminatio est, forsitan nec corporalis, nec est respectio Dei illius, sed quasi indignis speculatione dei qui talia peccauerunt, condemnantur in his quae exteriores te tenebris abyssis, quae est extra mundum, & quasi indigni toto mundo in abyssum illam foras eiciantur, in qua sunt tenebrae nemine eas illuminante. GREGORIUS. Et sic per poenam in tenebras exteriores cadet, qui per suam culpam sponte in interiores tenebras decidit. HIERON. Quid autem sit stectus & stridor dentium supra diximus. CHRYSOSTOMUS. in ho. Vide autem quia non solum qui rapit aliena, aut qui mala operatur punitur vltima poena, sed etiam qui bona non facit. GREGORIUS. Habens igitur intellectum curet omnino ne taceat, habens rerum affluentiam a misericordia non torpescat, habens artem qua regitur, vsu illius cum proximo parciatur: habens loquendi locum apud diuitem pro pauperibus intercedat. Talenti enim nomine cuiuslibet reputabitur, quod vel minimum accipiet. ORIEN. Si autem displicet tibi quod dicitur, si propter quod non docuit quis indicatur, recordare illud Apostoli. Vt mihi est, si non euangelizauero.

cum autem venerit filius hominis in maiestate sua, & omnes angeli cum eo, tunc sedebit super sedem maiestatis suae, & congregabuntur ante eum omnes gentes, & separabit eos ab iniuicem, sicut Pastor segregat oues ab Hedis. Et statuet oues quidem a dextris, Hedsos autem qui duo duplicauit: tamen maius debet premium ei, qui plus in domini pecunia laborauit. GREGORIUS. Generalis etiam motus sententia subditur qua dicitur: Omnia enim haec & abunda. ei autem qui non habet, & quod videtur habere auferetur ab eo. Quisquis autem charitatem habet, alia etiam dona percipit, quisquis autem charitatem non habet, etiam dona quae percipisse videbatur, amittit. CHRYSOSTOMUS. in Hom. Qui etiam gratiam sermonis, & doctrinam ad proficiendum habet, non vtens ea gratiam perdit. qui autem studium adhibet, amplius attrahit donum. HIERON. Multi etiam cum sint sapientes naturaliter, & habeant acumen in genij, & fuerint negligentes, & desidia bonum naturae corruperint, ad comparationem eius qui paululum tardior labore, & industria compensauit quod minus habuit, perdunt bonum naturae, & primum quod eis fuerat repositum, vident transire ad alios. Postest etiam sic intelligi: Ei qui fidem habet, & bona in Domino voluntatem, etiam si quid minus, vt homo in opere habuerit, dabitur a bono iudice. Qui autem fidem non habuerit, etiam caeteras virtutes quas videbatur naturaliter possidere, perdit. Et eleganter inquit: Quod videtur habere auferetur ab eo, quicquid enim sine fide Christi est, non ei debet imputari, qui male eo vsus est: sed illi qui etiam malo seruo naturae bonum tribuit. GREGORIUS. Vel quisquis charitatem non habet, etiam ea quae percipisse videbatur, amittit. HILARUS. Habentibus etiam vsu eum uelut geliorum & legis honor redditur, non habenti autem fidem Christi, etiam quod ex lege sibi esse videbatur honoris auferetur. CHRYSOSTOMUS. in Ho. Seruus autem malus non solum dano punitur, sed etiam intolerabili poena, & cum poena accusabilis denuntiatione. Vnde sequitur: Et inutilem seruum eicit in tenebras exteriores. ORIEN. Vbi scilicet nulla illuminatio est, forsitan nec corporalis, nec est respectio Dei illius, sed quasi indignis speculatione dei qui talia peccauerunt, condemnantur in his quae exteriores te tenebris abyssis, quae est extra mundum, & quasi indigni toto mundo in abyssum illam foras eiciantur, in qua sunt tenebrae nemine eas illuminante. GREGORIUS. Et sic per poenam in tenebras exteriores cadet, qui per suam culpam sponte in interiores tenebras decidit. HIERON. Quid autem sit stectus & stridor dentium supra diximus. CHRYSOSTOMUS. in ho. Vide autem quia non solum qui rapit aliena, aut qui mala operatur punitur vltima poena, sed etiam qui bona non facit. GREGORIUS. Habens igitur intellectum curet omnino ne taceat, habens rerum affluentiam a misericordia non torpescat, habens artem qua regitur, vsu illius cum proximo parciatur: habens loquendi locum apud diuitem pro pauperibus intercedat. Talenti enim nomine cuiuslibet reputabitur, quod vel minimum accipiet. ORIEN. Si autem displicet tibi quod dicitur, si propter quod non docuit quis indicatur, recordare illud Apostoli. Vt mihi est, si non euangelizauero.

Hom. 80.

Super Ioan.

tract. 21.